

NÁZORY OTOKARA CHLUPA NA PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVU

Dr. V. MIŠURCOVÁ, Kabinet pedagogických věd ČSAV, Praha

Ve dnech vzácného životního jubilea našeho význačného pedagoga akademika Otokara Chlupa přistupujeme s úctou a obdivem k jeho rozsáhlému životnímu dílu, abychom je studovali a učili se z něho, jak budovat naši novou socialistickou školu a pedagogiku. Akademik Chlup se ve své práci soustavně zajímal o naše školství, počínaje nejnižším stupněm — školou mateřskou. Pokusím se v přehledu ukázat některé problémy předškolní pedagogiky, jež zpracovával.

Akademik Chlup si byl vždy vědom, že dítě předškolní jest předúležitý problém naší společnosti, neméně důležitý nežli dítě školou povinné.¹⁾ Proto již ve dvacátých letech, kdy se vedl kompetenční spor o mateřskou školu, vystupuje s požadavkem, aby bylo mateřské školství začleněno do školské soustavy jako její první stupeň. Současně také ve svém úsilí o školskou reformu zdůrazňuje nutnost přebudování mateřské školy, neboť účelně a promyšleně vybudované školství mateřské jest jedinou a pravou základnou pro reformu celé výchovy obecně.²⁾

Vysoké ocenění významu mateřské školy pramení z přesvědčení o důležitosti předškolního období pro výchovu člověka, k němuž dospěl akademik Chlup na základě svého rozsáhlého studia psychologického. V několika svých pracích popisuje tělesný a duševní vývoj předškolního dítěte a zdůrazňuje potřebu včasné a vhodné výchovy, protože ... »vše má svůj čas a funkce tělesné a duševní mají také příjiti k platnosti v pravý čas.«³⁾ Je-li totiž dítě ponecháno samo sobě nebo náhodným vlivům bez přiměřeného výchovného působení, jeho schopnosti zakrňují nebo se rozvíjejí opožděně. Tím dochází ke škodě, jež se jen těžce odčiňuje. V předškolním věku se utvářejí základy povahy dítěte a jeho mravních vlastností: první dojmy, příklady a ponaučení zanechávají v duševním životě člověka nesmazatelné stopy a zvyky v tomto věku získané patří k nejpevnějším. Aby tyto zvyky a mravní vlastnosti byly ku prospěchu dítěte a celé společnosti a aby se včas uplatnily všechny jeho schopnosti, je třeba mu dát správnou výchovu. Vzniká otázka, zda může harmonický vývoj dítěte v předškolním věku zajistit rodina sama. Jak ukazují zkušenosti, nemají mnohdy rodiče možnost zařídit výchovu dítěte tak, jak by bylo s hlediska všestranného rozvoje dítěte žádoucí.

Proto je nezbytné, aby výchovu v rodině doplnila výchova v takovém odborném výchovatelském zařízení, které by odpovídalo věku a potřebám předškolního dítěte. A takovým zařízením je mateřská škola. Mateř-

1) O Chlup: Na cestě k novým úkolům Shorník Mateřská škola. — Nákladem Svazu učitelek škol mateřských, Praha, 1928, str. 9.

2) O Chlup: O pedagogickém významu školy mateřské, vychází v rámci ankety Pedagogický význam mateřských škol v ČSR jako příloha Časopisu učitelek škol mateřských, r. 1924, str. 10.

3) Tamtéž, str. 9.

ská škola vedle rodiny poskytuje dítěti příznivé podmínky k dokonalému všestrannému rozvoji, poněvadž mu dává jednak přiměřenou výchovu, kterou mu většinou pro nedostatek odborných znalostí nemůže rodina dát, jednak mu umožňuje žít v prostředí pro ně nejvhodnějším, v kolektivu dětí stejného věku.⁴⁾ V tom podle názoru akademika Chlupa spočívá význam mateřské školy pro výchovu nejmladší generace.

Akademik Chlup si byl vědom, že své velké výchovné poslání může plnit jen škola vysoké pedagogické úrovně. Proto usiloval o zlepšení výchovné práce mateřských škol. Dokladem tohoto úsilí je jeho aktivní účast na vysokoškolských kursech pro učitelky mateřských škol, které se konaly v r. 1927 v Praze a v Brně a r. 1928 v Plzni. Tyto kursy měly za úkol jednak prohloubit a doplnit vzdělání učitelek mateřských škol, jednak dát výchovné práci na mateřských školách vědecký základ. Zúčastnilo se jich několik set pracovníků předškolní výchovy z našich zemí i ze zahraničí. Oba tehdy konané kursy přispěly nejen k rozšíření jejich odborného vzdělání, ale staly se i velkou manifestací za jednotnou organizaci všeho školství, za vysokoškolské vzdělání a za reformu mateřské školy a vzbudily velký ohlas v pedagogické veřejnosti. Redakce knižního vydání přednášek byla svěřena Otokaru Chlupovi, jenž shrnul první kurs do sborníku *„Mateřská škola.“*⁵⁾ Přednášky z druhého kursu uspořádal za spolupráce Ladislava Rathause ve sborníku *„Nová škola mateřská.“*⁶⁾

Sborník *Mateřská škola* přináší ve výběru přednášky proslovené v Praze i v Brně, utříděné do devíti oddílů. V prvních oddílech se ve stručné zkratce dovídáme o vzniku a rozvoji mateřského školství v cizině a u nás, o vývoji pedagogického myšlení, týkajícího se výchovy dětí předškolního věku, o soustavách předškolní výchovy J. A. Komenského, F. Fröbela a M. Montessoriové a o současném stavu práce na mateřských školách. V oddílu *Biologie dítěte* je obsaženo stručné poučení o hlavních otázkách všeobecné hygieny dítěte předškolního věku, o základních vědeckých teoriích problému života a o významu tělesné výchovy pro děti předškolního věku. Další oddíl, nazvaný *Psychologie dětství a jeho projevy*, pojednává o vývoji psychologie jako vědecké disciplíny, o problematice pedopsychologické, o výzkumu rozumových schopností dětí v mateřské škole, o hře, kreslení a hudební výchově. Mnoho pozornosti je věnováno dětské řeči, k níž se váží stati o české fonetice, o vývoji dětské řeči a o jejich poruchách. Dále jsou tu vytyčeny problémy a úkoly sociologie dětství. Tři poslední oddíly jsou věnovány praktickým otázkám výchovy na mateřské škole: rozumové výchově, rytmice, dětské literatuře a náplni výchovné práce na mateřských

⁴⁾ K těmto závěrům dospěl O. Chlup roku 1924. Jsou obsaženy ve stati uvedené pod 2).

⁵⁾ *Mateřská škola*. Do tisku upravil Otokar Chlup. Nákladem Svazu učitelek škol mateřských. Praha 1928.

⁶⁾ *Nová škola mateřská*. Uspořádali O. Chlup a L. Rathaus. Nákladem Svazu učitelek škol mateřských, Praha 1929.

školách. Jak je vidět z tohoto krátkého přehledu, zahrnuje kniha *Mateřská škola* v celé šíři problematiku dítěte v předškolním věku, neboť tu šlo o stanovení obecných základů předškolní pedagogiky. Druhý sborník *Nová škola mateřská* obsahuje stati, které hlouběji propracovávají jednotlivé užší problémy výchovy na škole mateřské, na př. mravní výchovu dítěte a souvislost výchovy na škole mateřské a národní. Dále se zde poučíme o mateřských školách v cizině, o perspektivách vývoje mateřských škol u nás, o výchovných pomůckách, loutkovém divadle, výtvarných pracích, stavbách mateřských škol atd.

Otokar Chlup přednesl na prvním kurse přednášky na thema *Novější hlediska o duševním vývoji dítěte* a *Vývoj školy mateřské*, na druhém pak přednášku *Vzruch a jeho tlumení; reflexní reakce* a *O krizi české pedagogiky*. Ve sborníku *Mateřská škola* je uveřejněna jeho přednáška *Vývoj školy mateřské*, ve sborníku *Nová škola mateřská* stať *Vzruch a jeho tlumení; reflexní reakce*, zatím co jeho druhé dvě přednášky zůstaly neuveřejněny. Avšak účast O. Chlupa se neprojevila jen v přednáškové činnosti při vysokoškolských kursech. Lze říci, že oba kursy byly z velké části jeho dílem, neboť jim dal ideový program, sdružil naše přední vědce z různých oborů s pedagogickými pracovníky a učitelkami mateřských škol ke spolupráci na řešení otázek dítěte předškolního věku, a dosáhl toho, že účastníci kursu vyslechli informace o současném stavu vědeckých znalostí o dítěti předškolního věku z úst odborníků nejvýše povolaných. Jen namátkou jmenujeme naše přední vědecké pracovníky, kteří se kursů zúčastnili: profesory K. Weignera, Fr. Trávníčka, K. Herforta, M. Seemanna, A. Cmírala i naše přední praktiky I. Jarníkovou a E. Strnada. Pro svou vysokou odbornou úroveň byly oba kursy i sborníky přijaty učitelkami mateřských škol i ostatních školských stupňů s velkým uznáním a staly se všemu učitelstvu úvodem do předškolní pedagogiky. Oba sborníky jsou obrazem stavu jednotlivých odvětví věd přírodních a společenských, jež mají vztah k dítěti, a stavu praxe na našich mateřských školách ke konci dvacátých let. Od jejich vydání uplynulo již více než čtvrt století a za tu dobu značně pokročil rozvoj vědy, zejména v důsledku velkých revolučních společenských změn. Přesto však nejsou Chlupovy názory natolik překonány, aby z nich nebylo možno těžit v dnešní praxi, ba naopak zůstává v nich mnoho živého, co může i dnes prospět naší mateřské škole.

Otokar Chlup při vypracovávání ideového programu kursů i sborníků měl na mysli dva úkoly: chtěl dát učitelkám mateřských škol poučení, která by jim umožnila zlepšit výchovnou práci na školách, a chtěl zjistit, jak daleko pokročilo theoretické bádání o otázkách předškolní pedagogiky, aby mohl být rozvinut další vědecký výzkum v této oblasti. Šlo mu o to, aby se předškolní pedagogika rozvíjela v úzkém spojení s pokroky věd přírodních, zejména biologických, i společenských, které mají vztah k dítěti, aby se opírala o jimi shromážděné poznatky o dítěti předškolním a aby vedla k dokonalejšímu poznání dítěte předškolního věku v procesu jeho výchovy. Proto si také učitelky mateřských škol mají kromě obsáhlého všeobecného

vzdělání osvojit i základní poznatky z pomocných vědeckých disciplín a znalosti z pedagogických věd. Toto Chlupovo úsilí o dokonalejší poznání dítěte předškolního věku a o zvýšenou odbornou úroveň předškolních pedagogických pracovníků směřovalo k prohloubení pedagogické práce na mateřské škole.

Nejsoustavnější a rozsahem největší práce akademika Chlupa o předškolní výchově je knížka nazvaná *»Výchova dítěte v době předškolní«*.⁷⁾ Obsahuje pedagogiku a didaktiku školy mateřské. V první části vytyčuje akademik Chlup úkoly mateřské školy: *»Mateřská škola ... má nejenom na starosti péči o tělesný a mravní život, ale klade si i ten předůležitý úkol, pěstiti dětské schopnosti rozumové, rozvíjeti dětské vlohy a dáti dítěti základy všech vlastností, potřebných pro další život.«*⁸⁾ V mateřské škole jsou vychovávány děti od tří do šesti let, a to buď všechny věkové stupně pospolu, nebo jsou děleny do oddělení podle let. Výhody společné výchovy dětí všech tří věkových skupin se projevují hlavně ve vzájemném společenském působení dětí, kdy menší děti mnoho získávají od starších. Výchova a vyučování dětí v jednotlivých skupinách lépe vyhovuje po stránce tělesné a zdravotní výchovy, po stránce rozumového rozvoje dětí a s hlediska jejich přípravy na školu. Učitelka vede děti k osvojení hygienických návyků, k samostatnosti v sebeobsluze, dbá na dodržování vhodného denního pořádku, v němž se střídají činnosti s odpočinkem, chrání děti před úrazy a předchází dětské choroby. O zdraví dětí na mateřské škole má soustavně pečovat školní lékař. Učitelka získává obraz o povaze svěřených dětí jejich stálým pozorováním, které je dobrým pomocníkem při volbě výchovných opatření, neboť *»jen dobré poznání dítěte nás vede na správné cesty výchovy, obzvláště po mravní stránce.«*⁹⁾ Při vypracovávání psychologických záznamů o dětech je žádoucí vyhnout se přílišným podrobnostem, jež zbytečně zatěžují školní administrativu.

Tělesná výchova dětí v mateřské škole je určována úrovní jejich motorického vývoje a pohybovou obratností. Jejimi hlavními prostředky jsou různé pohyby, běh, skoky a věku přiměřené hry závodivé. K vývoji motoriky dítěte přispívají také ruční zaměstnání a hry.

Důležitou oblastí výchovy na mateřské škole je jazyková výchova. Děti přicházejí do mateřské školy s velmi různým stupněm jazykové vyspělosti, a to jak po stránce fonetické a gramatické, tak po stránce obsahové. Učitelka si má všimnout, jak děti vyslovují; není-li jejich výslovnost správná, mají být zavedena cvičení zaměřená na nápravu řeči. Ve čtvrtém, pátém a šestém roce dbá učitelka na syntaktickou a logickou správnost dětské řeči. Pro výchovu řeči je velmi důležité rozšiřování slovní zásoby, jež je spjata s poznatky dítěte a úzce souvisí s didaktikou školy mateřské. Prostředky vývoje dětské řeči jsou různé. Především je to příklad řeči dospělých v okolí dítěte, dále pak různá vypravování, na př. bajky, pověsti a pohádky.

⁷⁾ Dr O. Chlup: *Výchova dítěte v době předškolní*, Komenium, Praha 1948,

⁸⁾ Tamtéž, str. 6.

⁹⁾ Tamtéž, str. 16.

ky. Všechny pohádky však nejsou s výchovného hlediska pro děti vhodné. Proto je třeba jejich pečlivého výběru, jenž se provádí na základě jejich důkladného rozboru a hodnocení s hlediska historického, estetického, etického, pedopsychologického a stylistického. Účinnými prostředky pro vývoj dětské řeči jsou také vhodné básničky a písničky.

Mateřské škole připadá velký úkol v oblasti mravní výchovy, neboť »... cílem mateřské školy je dát základ k povaze dítěte, povaze, která hlavní ctnosti, zejména pravdivost, družnost, spravedlivost, poslušnost v jejích prvních formách vstoupí hluboko v základy citu, vůle a zvyklosti dítěte.«¹⁰⁾ U dětí předškolního věku jde hlavně o vypěstování žádoucích mravních zvyklostí. K tomu je nezbytně nutný dobrý vzor vychovatelů a důslednost jejich požadavků.

Nemalou úlohu má mateřská škola při utváření kolektivního citění u dětí. Dítě přichází do mateřské školy z rodiny, kde bývá dosti často středem zájmu rodičů a příbuzných. Tato přílišná péče posiluje u dětí pocity egocentrické. A právě mateřská škola má vést dítě k tomu, aby se podíílo zájmům školy a celého dětského kolektivu. Nesnadným problémem na mateřské škole je problém kázně, problém v předškolní pedagogické literatuře málo zpracovaný. Prostředky kázně jsou tyto: poučení o následcích chování dítěte, které by mohlo vést k úrazu nebo zranění sebe i jiných; zajištění účelných zaměstnání dětí a jejich vhodné střídání; pochvala a laskavost při zacházení s dětmi. Otokar Chlup doporučuje nezamítat ani takové prostředky, jako jsou odměny, neboť, jak říká, »... mírné a skromné odměny, dárky a uznání nemohou mít škodlivý vliv na děti, jsou-li uznávané jako zasloužené dětským kolektivem.«¹¹⁾ Pro dobrou kázeň je velmi důležité, aby učitelka dobře znala své děti, aby předvídala možnosti nekázně a aby předem odstraňovala příležitosti, které by mohly vést k nežádoucímu chování.

Většina dětí na mateřské škole je normálně vychovatelná. Občas se však vyskytnou děti, které vyžadují zvláštní výchovné péče; bývají to děti povahy nesmělé, nebo naopak zase příliš smělé, děti lhavé, vzdorovité a necitelné. Jak vychovávat tyto děti, je naznačeno v závěru oddílu o pedagogice mateřské školy.

Pojem mateřskoškolské didaktiky a její vztah k didaktice školní je vymezen takto: »Didaktika je nauka o vyučování. Pro mateřskou školu volíme však místo termínu vyučování spíše výraz p o u č o v á n í, neboť vyučování znamená soustavnou činnost vyučovací. Soustavnost však není myšlena v didaktice školy mateřské. Didaktické úkoly mateřské školy jsou odlišné od didaktických úkolů vyšších stupňů škol. Soustava, organizace práce, poučování na mateřské škole je jen v mysli učitelčině, v osnovách, ale poučování dětí je částečné a příležitostné, nahodilé... Reformátoři mateřské školy rozuměli její didaktikou organizaci zaměstnání, abychom měli

¹⁰⁾ Tamtéž, str. 19.

¹¹⁾ Tamtéž, str. 23.

jasno, čemu děti učit, v čem poučovat.« Proces poučování na mateřské škole má být řízen podle těchto didaktických zásad:

1. Každé poučení má být přiměřené věku a vlohám dítěte. (Komenský: Vše ve svém čase.)
2. Zaměstnání nesmí dítě příliš unavovat.
3. Většina zaměstnání budiž založena na zájmu.
4. Některá zaměstnání buďtež založena na smyslu pro povinnost.
5. Všechno poučování se děj jakoby hrou.
6. Každé poučování a zaměstnání dne měl svůj program.
7. Špatně vykonaná nebo nedostatečná práce, i když se to snad stalo vinou dětí, nemá nám být důvodem pro odsudky nebo výtky.
8. Poučování a zaměstnání dětí vyžaduje také chvíle oddechu.
9. Děti buďtež vedeny už na tomto stupni k samostatnosti.
10. Každé zaměstnání a poučení vycházej z názoru.

Pro didaktických zásadách se obírá akademik Chlup náplní výchovné práce v mateřské škole. Pro objasnění vývoje obsahu předškolního vyučování podává přehled klasických didaktických soustav, počínaje soustavou J. A. Komenského přes F. Fröbla, M. Montessoriovou a našeho J. V. Svo-bodu až k systémům, jež jsou uskutečňovány v »Domě maličkých« v Že-nevě a v mateřských školách v Bruselu. Nejvyššího ocenění se tu dostává Komenského Informatoriu školy mateřské, v němž vidí O. Chlup ideální obraz školy pro děti předškolního věku.¹²⁾ Vysoce hodnotí zejména Ko-menského hluboké porozumění dětem a jeho geniální postřeh, jaké výchovy se má dostati dítěti předškolního věku, jakož i zásadu, že všechno, čím chceme člověka opatřit pro potřebu celého života, musíme mu vštěpovat hned v mateřské škole.¹³⁾ Vynikajícím poznatkem Komenského je zdů-raznění potřeby tělesné práce pro tělesný a duševní vývoj dítěte. Zvlášť pozoruhodné je na Informatoriu soustavné uspořádání látky, jež tvoří uce-lený systém základních poznatků, dovedností a mravních zvyků, jež má dítě v předškolním věku ovládnout. »Jestliže si rozčleníme učebnou náplň Informatoria, pozorujeme, že je tu úplný obrys poznání téměř pansoficky sladěný. První řada předmětů až k počtům tvoří prvopočáteční vyučování vlastivědné, prvoučné, věcné nauky; druhá směřuje k činnostem technic-kým, ať duševním či tělesným, třetí pak k mravnosti. Tak škola rozvíjí rozum, poznání a řeč, jednání a zaměstnání. Těmito stupni prochází každo-denní zaměstnání dítěte v době předškolní. R a t i o, o r a t i o, o p e r a t i o, na tyto tři prvky vývoje člověka má pamatovat každý učitel.«¹⁴⁾ Komen-ský také ukázal, že výchova má být řízena v přirozeném prostředí sku-tečného života. Akademik Chlup zdůrazňuje nutnost takové výchovy, která by poskytovala dítěti vhodné situace obdobné životu rodinnému. výchovu v přirozeném prostředí. Co rozumi přirozeným prostředím? »Předně škola

¹²⁾ Rozbor Komenského Informatoria je uveřejněn také ve stati O. Chlupa **Vý-voj školy mateřské**, Sborník Mateřská škola, Praha 1928.

¹³⁾ Tamtéž str. 30.

¹⁴⁾ Tamtéž, str. 31.

sama má mít vzezení rodinné, i život v ní... Toto ovzduší školy, proměněné v druhý rodinný krb, poskytuje veliké bohatství podnětů k práci, myšlení, mluvě, péči, pořádku. Je třeba jen, aby byl v mysli učitelčině program účelně zaměřen, aby vše, co se děje, dělo se s touž nutností a potřebou, jako je tomu v rodině. I v rodině jsou chvíle četby, pohádek, bajek, her, které se střídají s vážným zaměstnáním.

A co je přirozené prostředí rodinné? Je to život na dvoře, v zahradě, na poli, v lese, u vody, v hospodářství, v dílně řemeslníků, v továrně. V zahradě a na dvoře, kolik je tu rozmanitých možností zaměstnání účelně promyšlených, budících zájem svou životností. Zde žijí děti v prostředí sobě nejbližším s domácími zvířaty, stromky, květinami, stavějí v písku, tam také na trávníku provádějí své reje, zpívají a nasycují své zkušenosti. Ze jich užijí také při modelování, kresbě, že záměrně obohacujeme mluvu dětí, to má učitelka na mysli stále, neboť mnoho z těchto přírodních se stane dítěti blízkým jak v představě, tak v slově a pojmu.¹⁵⁾

Chlupova práce »Výchova dítěte v době předškolní« je souhrn a rekapitulace vývoje předškolní pedagogiky a didaktiky v zemích střední a západní Evropy. Ačkoliv nezahrnuje vývoj mateřské školy a předškolní pedagogiky v Sovětském svazu, zemi nejpokrokovějšího mateřského školství, přináší nám bohaté poučení o historii mateřské školy a mnoho cenných poznatků a moudrých myšlenek o výchově dítěte v předškolním věku, podaných způsobem vpravdě básnickým s hlubokým porozuměním, jemným psychologickým postřehem a láskou k dětem.

Je věru potěšením studovat názory akademika Chlupa o předškolní výchově, jež můžeme shrnout takto:

Mateřská škola má velký význam pro výchovu dorůstající generace, poněvadž je schopna s rodinou zajistit všestranný rozvoj dítěte v předškolním věku. Proto je organickou součástí školské soustavy a tvoří její první stupeň.

Výchova dítěte na mateřské škole má být založena na hlubokém, vědeckém poznání dítěte, neboť jen důkladná znalost dětského vývoje a výchovných procesů umožní učitelce správně řídit výchovu dítěte.

Mateřská škola má být vytvořena podle ideálu J. A. Komenského, jak je nastíněn v Informatoriu školy mateřské. Práce školy mateřské má být obdobná dobré výchově rodinné.

Učitelkám mateřských škol se má dostat hlubokého všeobecného i odborného pedagogického vzdělání na vysokém učilišti.

Akademik Chlup tedy literárně zpracovával problémy předškolní pedagogiky a také se aktivně zúčastnil pedagogického života: máme tu na mysli už zmíněnou jeho účast při pořádání vysokoškolských kursů učitelů mateřských škol a při organizaci vysokoškolského vzdělání učitelů mateřských škol na pedagogických fakultách, dále redakce sborníků prací v redakční radě časopisu Nové školy mateřské, spolupráci na osnovách pro

¹⁵⁾ Tamtéž, str. 45, 46.

mateřské školy z roku 1930, bohatou a soustavnou recensní činnost o literaturu týkající se předškolního věku atd. Živý zájem o školu mateřskou neutuchá v Chlupově práci ani nyní, kdy stojí v čele našeho pedagogického života. Ba právě naopak. V době, kdy své bohaté znalosti a zkušenosti a své stále svěží síly věnuje vybudování nové české socialistické školy a pedagogiky, nezapomíná přitom ani na oblast předškolní výchovy a vytváří předpoklady pro to, aby mohla být budována vědecká pedagogika předškolního věku, založená na marxisticko-leninské metodologii, navazující na naše bohaté a pokrokové tradice a sloužící praxi mateřské školy v její odpovědné výchovné práci.

Končíme příspěvek s vědomím, že se v něm podařilo ukázat jen na jeden z článků rozsáhlého a plodného pokrokového díla akademika Chlupa, které je pro nás bohatým zdrojem poučení a podnětů. Nemůžeme mu být dost vděční za jeho práci v předškolní pedagogice a v oblasti vzdělání učitelek mateřských škol. Dobře víme, jak byla akademikovi Chlupovi mateřská škola vždy milá, a přejeme si, aby jí ani nadále nespouštěl se zřetele.

ВЗГЛЯДЫ АКАДЕМИКА О. ХЛУПА НА ДОШКОЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ

Д-р В. Мишурцова, отдел педагогических наук при ЧСАН, Прага

Академик О. Хлуп уделял в своих трудах большое внимание проблемам детского сада. Уже с 20-х годов он добивался того, чтобы детский сад стал органической составной частью школьной системы и являлся бы ее первой ступенью, как со стороны организационной, так и со стороны педагогической. О. Хлуп всегда считал детский сад педагогическим учреждением, способным в сотрудничестве с семьей обеспечить всестороннее развитие ребенка, поскольку оно дает ему, под квалифицированным руководством, воспитание и предоставляет ему возможность пребывания в самой подходящей для ребенка среде — в детском коллективе.

Академик О. Хлуп также старался о повышении уровня воспитательной работы детского сада. При этом он исходил из убеждения, что воспитание в детском саду должно быть основано на глубоком научном познании ребенка, так как только основательное знание детского развития и воспитательных процессов поможет учительнице правильно руководить воспитанием ребенка. Эта мысль приведена в сборниках «Детский сад» и «Новый детский сад» а также в труде О. Хлупа «Воспитание ребенка в дошкольное время».

Важнейшую роль при воспитании ребенка имеет всесторонне и педагогически образованная учительница. Поэтому академик О. Хлуп боролся за осуществление высшего образования учительниц детских садов и принимал активное участие в организации высших курсов для учительниц детских садов еще в 1927 и 1928 гг., а после 1945 года при учреждении педагогических факультетов, где учительницы детских садов получают образование.

При создании теоретических основ дошкольного воспитания академик О. Хлуп исходил из указаний в истории педагогического мышления, касающихся дошкольного возраста. Особенно высокую оценку в его трудах получил образец детского сада, начертанный Я. А. Коменским в его «Информатории детского сада».

Прогрессивный труд академика О. Хлупа уже во время первой республики оказал свое влияние на учительниц детских садов, а теперь, во время стройки социалистической педагогики и школ, он является богатым источником для поучения.

Работники высшей школы должны осознать, что педагогические процессы даже и в высших школах не могут проходить стихийно, самовольно, без соответствующей научной ориентации. Вот почему все это требуется и для педагогики высшей школы, которая начинает развиваться по советскому образцу и осуществляется в подготовке будущих педагогов высших школ.

Сравнивая буржуазную высшую школу с социалистической высшей школой в СССР, мы приходим к убеждению, что и в наших высших школах, в области применения научных принципов в процессе воспитания и обучения, многое еще нам нужно догонять и, в рамках наших условий, создавать.

CHLUPŮV PŘÍNOS PSYCHOLOGII A JEJÍ SOUČASNÉ PROBLÉMY

Prof. Dr JOSEF LINHART, Výzkumný ústav pedagogický, Praha

Otázka vztahu k tomu, co bylo v daném vědním oboru vykonáno, t. j. k historii tohoto vědního oboru, je neobyčejně důležitá; nelze rozvíjet určitý vědní obor a neznat, čeho pozitivního v něm bylo dosaženo. Tato otázka je zvláště důležitá pro psychologii, která — ačkoli již nahromadila veliké množství faktů — je vědou, jež stojí na počátku svého rozvoje. Současně je však tato otázka právě v oblasti psychologie neobyčejně složitá, neboť je jen málo vědních oborů, kde by pozitivní fakta byla tak — jak je tomu v psychologii — zastřena ideologickým nánosem. S tohoto hlediska pojmáme i naše zamyšlení, věnované osmdesátinám velkého českého pedagoga, akademika Otokara Chlupa. Jeho neobyčejně významné dílo, navazující uvědoměle na slavné pokrokové tradice české pedagogiky, zejména na J. A. Komenského, zasahuje do všech oblastí pedagogických věd. Mnoho pozornosti věnoval O. Chlup psychologii. A právě této stránce jeho díla chceme v naší úvaze věnovat pozornost. Budeme se zabývat jen některými důležitými otázkami, neboť ucelený přehled psychologických názorů O. Chlupa i jejich hodnocení najde čtenář v pojednání prof. V. Chmelaře.¹⁾

O. Chlup přistupoval k psychologii jako pedagog s otázkou, co může psychologie dát výchově. Psychologie má podle jeho názoru velký význam mezi pedagogickými vědami. Jakým způsobem vymezil O. Chlup vztah pedagogiky k psychologii? Ve své studii »Paměť« píše: »Poměr studia paměti k výchově a výuce jest dán již významem, jaký paměť zaujímá v celku duševního dění. Poznáme-li některou stránku tohoto duševního pochodu, snadno přizpůsobíme vyučovací metodu tomuto poznatku a máme záruku, že řídíce se zásadami těchto poznatků odpovídajícími, sledujeme ve výuce nebo výchově cestu přirozeného duševního vývoje...«

¹⁾ Sborník k osmdesátinám akademika O. Chlupa, SPN, Praha, 1955.